

HUMANIZMUS A RENESANCIA

14. – 17. storočie

- ◆ myšlienkové spoločenské a umelecké hnutie, ktoré sa šírilo od 14. stor. z Talianska do ostatnej Európy.
- ◆ nová spoločenská trieda – buržoázia (mešťanstvo) - „Carpe diem!“
- ◆ slovo humanizmus pochádza z lat. = ľudský
- ◆ slovo renesancia z franc. slova renaissance = obroda a znovuzrodenie.
- ◆ Cieľom tohto hnutia bolo obrodenie človeka v duchu antických ideálov a znovuzrodenie antiky.
- ◆ Humanizmus a renesancia vznikli aj pod vplyvom niektorých dôležitých objavov a vynálezov tej doby, boli to predovšetkým vedecké názory vedcov na Zem (Kopernik - Heliocentrická sústava, objavenie Ameriky, z vynálezov mal najväčší význam objavenie kníhtlače - Nemecký Jan Gutenberg).
- ◆ Humanizmus a renesancia odmietali princípy feudálneho spoločenského zriadenia a cirkevnú ideológiu. Kládli dôraz na pozemský život a odvracali sa od záhrobného.
- ◆ Oproti stredoveku zdôrazňovali nové hodnoty a to právo človeka na radostné prežívanie pozemského života, úctu k rozumu (racionalizmus), zmyslové poznanie (senzualizmus) a význam jedinca (individualizmus).
- ◆ prvý návrat k Antike
umelci hľadali inšpiráciu v Antike a jej literatúre, bola pre nich vzorom v zobrazovaní človeka a jeho vzťahu k životu

HUMANIZMUS – pokladá sa za začiatok a východisko renesancie, za jej odbornú učennú zložku založenú na študovaní, vysvetľovaní i vydávaní antických literárnych pamiatok.

- ◆ V humanistickej literatúre sa napodobňovala antická literatúra v obsahu aj vo forme, používali sa antické žánre (ódy a eposy), ďalej v tematike a v štylistike, v jazyku (používala sa klasická latinčina). Preto sa humanizmus obmedzoval len na vzdelanecké kruhy spoločnosti.

RENESANCIA – tento termín je širší než humanizmus, rozumie sa ním celá epocha, v ktorej v Európe zanikol feudalizmus.

- ◆ Podľa tohto chápania patria do renesancie všetky myšlienkové, kultúrne, umelecké a spoločenské prúdy, ktoré sa postavili proti feudalizmu.
- ◆ V užšom slova zmysle znamená renesancia reformáciu cirkvi a náboženského života
- ◆ v najužšom slova zmysle sa označuje iba umelecká tvorba umeleckej epochy, najmä výtvarné umenie a literatúra
- ◆ na rozdiel od humanistickej nepoužívala latinčinu, ale národné jazyky. Mala ľudovejší charakter a sústredila sa najmä na umelecké zobrazenie radostného renesančného vzťahu človeka k pozemskému životu, kráse, prírode a láske.
- ◆ Obrodenie antiky

ŽÁNRE:

SONET

- považuje sa za klasický básnický útvar lyrickej poézie
- v európskej poézii sa pestuje od čias talianskej renesancie (14. st.)
- skladá sa zo štrnástich veršov (najčastejšie 4 4 3 3)
- Shakespearove sonety sa napr. skladajú z jednej dvanásťveršovej a jednej dvojveršovej strofy
- kvartetá sonetu majú najčastejšie rým obkročný (a b b a), nie je zriedkavosťou spoločný rým pre obidve kvartetá
- sonety mávajú okrem vonkajšej výstavby i svoju vnútornú kompozíciu. Každý obsahuje uzavretú myšlienku, rozčlenenú na tézu, antitézu a syntézu. Prvá časť sonetu (štvorveršia a niekedy i prvé trojveršie) nastoľuje a rozvíja tému (téza a antitéza), druhá časť tému uzatvára pointou (syntéza). (Petrarca,Shakespeare)

NOVELA

- predstavuje stredný epický žáner
- vznikla v Taliansku v období renesancie
- názvom novela sa pôvodne chcelo naznačiť, že ide o umelecké zobrazovanie udalosti alebo epizódy, ktorá sa vyznačuje novotou, neobyčajnosťou, snažila sa spracúvať nové, originálne námety
- ovplyvnila vývin celého prozaického literárneho druhu, najmä románu
- nepodáva komplexný a široký obraz človeka, ale iba určitý výsek, súbor niekoľkých udalostí, ktoré však majú svoje vnútorné napätie
- má menší počet postáv ako román, jednoduchší dej, menej zložitú kompozíciu
- postavy novely sú obvykle na začiatku deja už ľudsky a charakterovo sformované a neprekonávajú počas trvania deja väčší vývin, čo súvisí aj s nevelkým rozpätím času zobrazených udalostí.
- dej má rýchly spád a nastáva v ňom obyčajne nejaký prekvapujúci obrat (G.Boccaccio)

KOMÉDIA=hra so šťastným koncom
(Shakespeare,Dante Alighieri,Lope de Vega)

TRAGÉDIA:William Shakespeare

ROMÁN : Miguel se Cervantes Saavedra,Francois Rabelais

AUTORI:

TALIANSKÁ (14-17 stor.): Dante Alieghieri, Giovanni Boccaccio, Francesco Petrrca

ŠPANIELSKÁ (16-17 stor-zlatý vek šp. lit.): Lope de Vega, Miguel de Cervantes Saavedra

FRANCÚZSKA (15-16 stor.): Francois Villon , Francois Rabelais

ANGLICKÁ (14-16.stor-alžbetínske obdobie) : William Shakespeare

Anglická literatúra

◆ Wiliam Shakespeare (1564-1616)

- ◆ Narodil sa v Stenforde. Od malička mal umelecké sklony. Oženil sa a mal dve deti už ako 18 ročný. Neskôr odchádza do Londýna, kde pracuje ako kulisár, postupne sa z neho stáva dramatik a zakladá svoje vlastné divadlo **GLOBÉ**
- ◆ Bol prozaikom, dramatikom aj básnikom.. Napísal okolo 32 dramatických hier, 2 epické diela, sonety (sú čiastočne adresované tajomnej žene, tzv. čiernej dáme, a čiastočne neznámemu mužovi)
- ◆ Uplatňoval princípy prózy v dráme
- ◆ Jeho dramatickú tvorbu zaraďujeme až do baroku
- ◆ Nachádzame u tohoto autora reflexie nad existenciou=existencializmus

Tvorba:

SONETY - *Ľúbostná poézia*

- O láske

Komédie:

Dvaja šľachtici z Verony, Veselé panie windsorské, Oko za oko, Komédia omylov, Mnoho kriku pre nič, Márna lásky snaha, Sen noci svätajánskej, Kupec benátsky, Ako sa vám páči, Skrotenie zlej ženy, Koniec všetko naprávi, Večer trojkráľový, alebo čo len chcete.

Historické hry

Kráľ Ján

Henrich IV, Henrich V, Henrich VI, Henrich VII, Richard II, Richard III

Tragédie

Núti sa zamyslieť a prehodnotiť život

Katarzia=očistenie

Nenachádzame tu chór iba v Rómeovi a Júlii

Kráľ Lear-(motív rozprávky soľ nad zlatom)

Mackbeth, Othello, Antonius a Kleopatra, Titus Andronicus, Julius Caesar, Troilos a Kressida, Coriolanus, Timon Aténsky

Rómeo a Júlia

- ◆ Strieda lyrické pasáže s epickými (prozaickými)
- ◆ Dielo je vybudované na kontrastoch
- ◆ Večerná pieseň -serena,serenáda
- ◆ Ranná pieseň-alba
- ◆ Elégia= **žalospev**

HLAVNÉ POSTAVY:

JÚLIA – mladá, iba 14 rokov, jemná, poslúcha rodičov, miluje svoju pestúнку, pochádza zo vznešenej veronskej rodiny, Tybalt-jej bratranec, je mladá a nemá žiadnych priateľov, okrem rodinného kruhu, Rodičia ju nútia do manželstva s Parisom, nemôže sa nikomu zveriť, stáva sa dospeljšou, tým, že sa zaľúbi, prestane sa spoliehať na rodičov, rozhoduje sa sama, láska k Rómeovi sa pre ňu stáva najdôležitejšou vecou na svete, je ochotná obetovať svoj život.

RÓMEO – do všetkého ide s vervou a bez rozmýšľanie, je to láskavý mládenec s dobrým srdcom, štedrý nielen k priateľom, ale aj k sluhovi, láska k Júlii mu pomôže vyspieť, na začiatku hry ľutuje sám seba, ale na konci sa zmení a myslí iba na Júliu, má ju tak rád, že nedokáže bez nej žiť.

MANŽELIA KAPULETOVCI – lord – starý a tvrdohlavý muž, je prchký, miluje svoju jedinou dcéru, chce pre ňu to najlepšie; lady – oveľa mladšia od manžela, táto aristokratka má veľmi tvrdé srdce, miluje svoju dcéru, ale nie je jej taká blízka ako pestúnka, chce pre Júliu vhodného manžela-Parisa, aj keď ho Júlia nemiluje, nenávidí Rómea, ona viac pestuje nevraživosť medzi oboma rodmi.

PÁTER VAVRINEC – múdry a pobožný muž, Rómeo a Júlia u neho hľadajú pomoc, poslúži dobrou radou, niektorí mu vyčítajú, že tajne zosobášil milencov, je pripravený prijať trest, ak ho knieža bude pokladať za vinného, no knieža mu odpúšťa.

MERCUTIO – v celej hre asi najsympatickejšia postava, je mladý, energický, veľa rozpráva, vtipkuje, je verný a šľachetný, správa sa hrdinsky, aj keď umiera na poranenie Tybaltovým mečom, jeho smrť je jednou s najsmutnejších častí v hre.

TYBALT – hašterivý človek, ktorý vyhľadáva spory a bitky, nesmierne ho nahnevá Rómeova prítomnosť na bále, chce s ním bojovať, on je tým, čo prikladá polienka na oheň sváru medzi oboma rodmi, má rád násilie.

PESTÚNKA – praktická, no hlúpa žena, Júliu má rada ako vlastné dieťa, aj Júlia ju ľúbi, a preto sa jej zverí s láskou k Rómeovi, no pestúnka jej poradí, aby si vzala Parisa, a tak sa jej Júlia ďalej so svojimi citmi nezveruje, lebo pestúnka ju nechápe. **PARIS** – príťažlivý mladý muž, príjemný a dobre vychovaný, je to vhodný pytač, na Júlii mu ozaj záleží, žiali nad jej hrobom, je to šľachetný človek.

Téma:

Príbeh dvoch milencov, ktorým stojí v láske dlhoročný spor medzi ich rodmi.

Idea: Láska, ktorej nepraje história rodov ani súčasné zvyky.

Miesto deja: Dej sa odohráva vo Verone, kde žili dva staré znepriatelené rody - Montekovci a Kapuletovcami. mesto Verona /námestie, cintorín-hrobka Kapuletovcov/, Kapuletov dom /záhrada, dvorana, Júliina izba/, cela brata Vavrince, mesto Mantova /ulica s obchodmi/

KOMPOZÍCIA: 2 prológy /Chorus/, 5 dejstiev, 24 obrazov

DEJ:

Romeo, syn Monteka a Júlia, Kapuletova dcéra, sa do seba zaľúbia na večierku usporiadanom Kapuletovcami. Ich láske však bráni znepriatelenosť rodov. Sú nepriateľmi na život a na smrť, aj keď pôvodný spor je dávno zabudnutý spolu s predošlými generáciami.

1. prológ, dejstvo/5obrazov/ : U Montekovcov sa koná maškarný bál. Romeo sa ho s bratrancom Benvoliom a priateľom Mercuriom rozhodne zúčastniť. Dúfa, že tu stretne svoju milú, Rozalínu. Na plese ich spozná synovec pani Kapuletovej, Tybalt. Pán Kapulet mu ale zakáže vyvolať hádku. Romeo tu stretáva Júliu a zaľúbi sa do nej. Na konci plesu však zistí, že je dcéra Kapuleta a Júlia sa dozvie, že on je Montek.

2. prológ, dejstvo/6 obrazov/ : V noci prichádza Romeo pod Júliin balkón a ona mu vyznáva lásku: „Romeo, Romeo, prečo si ty Romeo? Zapri otca, odriekni sa mena! A či ak nechceš, prisahaj mi lásku - a prestanem byť Kapuletová.“ Dohodnú sa, že sa hneď na ďalší deň vezmú. Romeo ide ešte v noci za

bratom Vavrincom a zjedná s ním hodinu sobášu. Po dojke pošle odkaz, aby Júlia prišla poobede do kláštora. Júlia pod zámienkou spovede prijde a brat Vavrinec ich oddá.

3. dejstvo/5 obrazov/ : Merkucio s Benvoliom stretnú na námestí Tybalta, ten sa chce pomstiť a vyprovokuje súboj s Merkuciom. Prichádza Romeo a snaží sa ich oddeliť, no Tybald popod jeho ruku Merkucia smrteľne zraní. Romeo v hneve zabíja Tybalta. Prichádza knieža, ktorému Benvolio vysvetlí, čo sa stalo. Knieža ale vyhostí Romea z Verony. Romeo nájde útočisko u brata Vavrinca. Sem preňho prijde Júliina dojka. Romeo sa ide rozlúčiť so svojou ženou. Tá sa hneď ráno dozvie správu, že v štvrtok sa má vydať za grófa Parisa. Rozhodne sa poprosiť o pomoc brata Vavrinca.

4. dejstvo/5 obrazov/ : Brat Vavrinec poradí Júlii, aby sa tvárila, že sa chce za Parisa vydať a dá jej flašticu s uspávacím nápojom. Keď ho vypije, bude vyzerat', ako by bola mŕtva. Dohodnú sa, že keď precitne, utečie s Romeom, ktorého Vavrinec o celom pláne informuje. Júlia poslúchne a večer pred svatbou nápoj požije. Ráno si všetci myslia, že je mŕtva.

5. dejstvo/3 obrázky/ : Brat Vavrinec pošle Romeovi list. Ten sa k nemu však nedostane. Romeo sa naopak dozvie, že Júlia je mŕtva. U lekárniky si kúpi jed a vyberie sa do Verony. K hrobke prichádza v noci Paris, aby oplakával svoju nevestu. V tom istom čase ale k hrobu prichádza aj Romeo, aby tu vypil jed. Dochádza k súboju a Paris zomiera. Romeo vypije jed a zomiera vedľa Júlie. To už prichádza brat Vavrinec, ktorý sa dozvedel, že Romeo list nedostal. No Júlia začne precitať. Keď vidí mŕtveho Romea a Parisa, prepadá zúfalstvu a prebodne sa dýkou. Prichádzajú Montekovci a Kapuletovci. Brat Vavrinec im vysvetlí, čo sa stalo. Obaja otcovia pochopia, že kvôli ich sporu prišli o deti. Nad ich telami uzavru mier a dajú im vystavať pomník zo zlata.

- smrť milencov priniesla uzmiernenie nenávisti rodov

Hamlet

- ◆ Veršovaná dráma
- ◆ Nájde tu aj prozaické reči (hrobári..), autor využíva AJ hovorovú reč, postavy hovoria tak, že presne vedia čo chcú.
- ◆ Dej je situovaný do Dánska – hrad Elsinor (miesto sa veľakrát mení – 20x) v reálnom čase – 16. – 17.st., dramatický – autor ženie dopredu, nestotožňuje sa s reálnym (1 divadelný výjav = 6 hodín reálneho času)
- ◆ Dráma Hamlet patrí k najznámejším divadelným hrám na svete a súčasne ju radíme k reprezentatívnym dielam svojho obdobia. Všetky Shakespearove tragédie sú svojím pesimizmom polplatné baroku. Sú temné, nabité tragikou, pocitmi márnosti a nezmyselnosti všetkého.
- ◆ O hre Hamlet možno hovoriť ako o renesančnej psychologickkej dráme mladého človeka, ktorej dej je založený na motíve vraždy a pomsty a vidíme tu reflexívne vzťahy a boj za spravodlivosť.. Námet k Hamletovi čerpal Shakespeare zo stredovekých kroník, dej sa odohráva na starom hrade Elsinor, ale v mnohých filozofických úvahách, najmä princa Hamleta, mohol každý Angličan, autorov súčasník, nájsť paralelu s prítomnou realitou aj postavy sú dobové. Hra je spočiatku osobnou tragédiou dánskeho princa Hamleta, ktorý chce pomstiť otcovu smrť, lebo na jednej strane trpí pocitom nespravodlivosti, na druhej strane váha, či je on ten pravý, kto môže napraviť krivdu a potrestať vraha. Neodváža sa zasiahnuť skôr, kým sa nepresvedčí, že jeho podozrenie je správne. Hamlet stelesňuje postavu plnú humanistických ideálov, verí na začiatku v čisté vzťahy...

FORMA

- ◆ Autor využíva BLANKVERS=päťstopový jambický verš
10-11 slabičný verš
jedno miesto,24 hodín-nadčasové, pretože narúša zaužívanú formu

IDEA

- ◆ boj a pád Hamleta v nerovnom zápase so skazenosťou sveta
- ◆ motív pomsty

KONFLIKT

Hamlet – Claudius; Hamlet – Laertes; Hamlet – matka

KOMPOZÍCIA

- ◆ tragédia v 5 dejstvách

EXPOZÍCIA

- ◆ na bašte pred hradom – zjavenie Ducha; poradná sieň na hrade – Claudius – nový kráľ, posolstvo do Nórska, Laertes sa vracia do Francúzska, smutný a chladný Hamlet; izba v Poloniovom dome – Laertes i Polonius odhovárajú Oféliu od Hamleta

KOLÍZIA

- ◆ na bašte pred hradom – Hamlet sa stretáva s Duchom, rozhodne sa pomstiť smrť otca; izba v Poloniovom dome – Ofélia oznamuje, že Hamlet sa zbláznil; sieň na hrade – Claudius pátra po zmene správania Hamleta, príchod hercov; izba na hrade – Claudius pripravil pascu na Hamleta, stretnutie Hamleta s Oféliou, príprava predstavenia, predstavenie + dôsledky

KRÍZA

- ◆ protit'ah kráľa – „nasadí“ proti Hamletovi matku, Hamlet zabije Polonia

PEROPETIA

- ◆ kráľ sa rozhodol odstrániť Hamleta, návrat Hamleta – stretnutie sa na cintoríne na pohrebe Ofélie

KATASTROFA

- ◆ šerm, tragická smrť

POSTAVY

HAMLET

- : je jednou zo Shakespearových najkomplikovanejších postáv – niekedy je nežný a pozorný, no častejšie vystupuje ako krutý a zatrpknutý človek <=> spojením sily a slabosti, rozhodnosti a váhavosti vytvára autor vnútornú dialektiku Hamletovej osobnosti; zápas, ktorý sa v Hamletovi odohráva, nesvedčí o jeho slabosti, ale je prejavom disharmónie v jeho mysli, prejavom toho, čo sa obyčajne nazýva „hamletovčina“
- : je postava veľmi zložitá; je jediný Shakespearov tragický hrdina, ktorý si uvedomuje svoje tragické predurčenie a jeho nevyhnutnosť
- : je vzdelaný mladý muž vysokej intelektuálnej úrovne; najsprávnejšie hodnotí podstatu situácie v dráme a pohotovo na ňu reaguje
- : je mysliteľ a jeho prehovory obsahujú mnoho zaujímavých postrehov, duchaplností, sarkazmov
- : rád zovšeobecňuje (čo vidí na jednotlivcovi, prenesie na celok – napr. keď odsudzuje matku, že sa tak skoro vydala po manželovej smrti – „Krehkosť, tvoje meno je žena.“)
- : je tiež bytosť dosť senzitívna, schopná veľkých citov; nie je to len chladný rozumový analytik; prežíva hlboký smútok nad smrťou milovaného otca, nenávisť ku strýkovi – vrahovi, bolesť nad správaním sa matky; ale trpí tiež krízou spoločnosti, v ktorej žije a jej charakteristickými znakmi sú úpadok intelektu, sebeckosť, bezcharakternosť a obmedzenosť
- : prešiel duševným vývojom – spočiatku bol v ňom len smútok a zúfalstvo, ironické útoky domnelého blázna, vrhané do očí ľuďom na dvore; neskôr prechádza k činom – výsledné

- filozofické stanovisko, ku ktorému sa pretrpel, zhrnul do vety „Byť pripravený na všetko.“
- : jeho koniec je tragický; svoj vysoký cieľ – zničiť zlo v dánskej ríši – nedosiahol; len uspel v čiastkovej úlohe – splatil Claudiov zločin

OFÉLIA

- : hlboko prežitý vzťah k prírode; je krásna, láskavá a nežná
- : je nevinným dievčaťom a milujúcou dcérou, ktorá poslušne prijíma otcove rady (ale i rady vlastného brata Laerta)
- : v Hamletovi, ktorého myslenie nestačí sledovať, vidí stelesnenie najlepších ľudských vlastností, avšak slepá poslušnosť otcovi spôsobila, že sa stala nástrojom v jeho rukách v spiknutí proti Hamletovi
- : nezvládne Hamletovo šialenstvo a odmietanie, ako aj otcovu smrť; osamotená uprostred kráľovského dvora nemá sil žiť, stratí rozum a hynie ako tragická obeť krutého prostredia

CLAUDIUS

- : Hamletov strýko a otčim, hlavný Hamletov protihráč
- : je to zločinný uzurpátor kráľovskej moci; vlády sa zmocnil pomocou ochotných prisluhovačov; zmena prebehla hladko a Claudius dokázal svojmu zmocneniu sa trónu dať takú formu, že to vyzeralo byť legálne, ba ani vydedenie Hamleta z nástupníctva nevzbudilo v krajine odpor <=> všetko svoje správanie ospravedlňoval Claudius poukazovaním na to, že sa stará o blaho krajiny, ale aj napriek tomu si nie je istý svojim postavením
- : „poradí si“ s Fortinbrasom (povoľuje prechod Dánskom pri výbojnej politike Nórska proti Poľsku)
- : je bystrý psychológ – pocíti, že vedľa neho žije niekto, kto vie o jeho zločine, ho naplňa neustálym nepokojom <=> je rozhodnutý zbaviť sa Hamleta – Poloniova smrť je mu vítaným podnetom na to, aby deportoval princa do Anglicka; psychologický prístup sa prejavil i vtedy, keď dokázal obrátiť Laertov hnev proti Hamletovi
- : v priebehu deja sa charakterovo nemení, nevyvíja, len sa postupne odhaľujú vládárove povahové rysy

GERTRÚDA

- : dánska kráľovná, Hamletova matka
- : nie je zlá, ale intelektuálne plytká a neúprimná, nestála – kolíše medzi zmyselnou láskou ku Claudiovi, aj keď si uvedomuje profil toho muža, a medzi láskou k synovi
- : aj napriek niektorým negatívam nedá sa jej uprieť, že k Ofélii pociťuje náklonnosť a k synovi lásku – napriek tomu, že mu nerozumie

POLONIUS

- : najvyšší komorník
- : typ tzv. reálneho politika, ktorý sa zmieruje s danou skutočnosťou bez akýchkoľvek mravných výhrad
- : je starostlivým otcom, je to predchodca opatrníckych a vypočítavých meštiakov, ako ich vo veľkej miere prinesie budúci vývoj spoločnosti
- : rád dáva rady (napr. Keď Laertes odchádza – „Pri voľbe šiat vždy na svoj mešec hľad'; bohato šať sa, nie však výstredne.“)
- : je samolúby, senilne uvravený
- : má rysy smiešnosti a istej bodrosti
- : zomiera pri službičkovaní kráľovi

HORATIO

- : vecný, pokojný, rozvážny muž, ktorého sa nedotkla vášeň a ktorý dokáže mlčať
- : je statočný – nebál sa osloviť Ducha
- : vystupuje ako Hamletov dôverník; princ sa mu zdôveruje so skutočnosťami, ktoré musí čitateľ poznať aby rozumel priebehu deja
- : v jeho postave oslávil Shakespeare ideálne priateľstvo

LAERTES

- : Poloniov syn, vyrastal v dobre situovanej rodine; má niečo z Poloniovho mudrlantstva – radí sestre
- : svojim osudom je Hamletovým dvojníkom (jeho otec bol zabitý)
- : keď sa dozvedá o smrti otca, začne konať bez rozmyšľania a bez zábran; pri uskutočňovaní pomsty si nevyberá prostriedky, najskôr sa ženie proti Claudiovi, ale stačí málo a uzatvára s ním podlú dohodu na zavraždenie Hamleta
- : jedno ho však ctí – nedokáže sa správať priateľsky k tomu, koho nenávidí

DUCH

- : stelesňuje myšlienku spravodlivosti, ktorá volá po tom, aby bol zločin potrestaný

DEJ

Prvé dejstvo

Je nov, na hradbách hradu Elsinor sa prechádzajú strážne. Francisco a Barnardo sa navzájom vymieňajú. Prichádza Horatio a Marcellus. Sú zvedaví, či sa aj túto noc zjaví Duch odetý od hlavy po päty v pancieri s maršalskou paličkou v ruke. Výzorom pripomína mŕtveho kráľa. Naberajú odvahu prihovoriť sa mu. Keď sa Duch zjaví, Horatio sa odváži spýtať, kto je. Ale Duch bez slova zmizne. Horatio vie o správe, že na ich hraniciach mladý, sebavedomý Fortinbras verbuje družinu vojakov proti Dánsku. Horatio si myslí, že Duch chce upozorniť na nebezpečenstvo, ktoré hrozí štátu.

Ráno v poradnej sieni na hrade sa zhromažďujú kráľ Claudius, kráľovná Gertrúda a dvorania. Kráľ im oznamuje, že aj keď smútia za bývalým kráľom, od ktorého smrti neuplynuli ani dva mesiace, a ktorý bol Gertrúdiným manželom, v záujme všetkých si ju teraz vzal za manželku. Len Hamlet, dánsky princ, je odetý do čiernych šiat a smúti za otcom. Nepáči sa mu, že matka tak rýchlo zabudla na otca. Pripomína jej, ako ju otec ľúbil. "ani vánok nesmel ofúknuť jej tvár...".

Horatio, ktorý bol Hamletovým spolužiakom vo Wittenbergu i priateľom, povedal Hamletovi o Duchovi, ktorý sa v noci zjavuje na hradbách a podobá sa na jeho otca. Hamlet sa rozhodol stráviť noc na hradbách a na vlastné oči sa presvedčiť, kto to je. Medzitým sa v izbe radcu Polonia stretli spolu on a jeho dve deti - syn Laertes a dcéra Ofélia.

Laertes požiadal otca, aby mohol odísť späť na štúdiá do Francúzska. Ofélia sa zveruje otcovi, že Hamlet jej vyznal lásku. Polonius ju nabáda k opatrnosti vo vzťahu k nemu a žiada ju, aby mu všetko oznamovala a listy od Hamleta odovzdávala jemu.

Na veži odbilo dvanásť. Hamlet s priateľmi stál na hradbách. Duch sa zjavil, Hamlet sa mu prihovril. Duch mu naznačil, aby šiel za ním, akoby sa chcel s ním rozprávať medzi štyrmi očami.

"Som tvojho otca duch, čo potĺkať sa musí každú noc a vo dne o hlade stát' v plameňoch, kým mrzké hriechy jeho života nezhoria..."

Žiada Hamleta, aby pomstil hnusnú, bezohľadnú vraždu spáchanú na jeho otcovi. Medzi ľuďmi sa hovorí, že ho uštipol had, keď odpočíval v záhrade a zaspal. Pravda je však taká, že vlastný brat kráľa, Claudius, nalial spiacemu bratovi do uší strašný jed, ktorý ho usmrtil. Duch však chce, aby proti matke nič nepodnikol, aby ju nechal nebu a vlastným výčitkám, že tak rýchlo zabudla a súhlasila so sobášom s mužovým vrahom - terajším kráľom. Duch zmizol.

Druhé dejstvo

Do prijímacej dvorany vstúpil kráľ s kráľovnou, ich sluhovia a sprievod. Radia sa, ako pomôcť zmenenému Hamletovi. Nikto nevedel, čo sa mu odrazu stalo, čo mu zatemňuje myseľ. Aj Polonius pridal svoje poznatky s Hamletom o tom, ako sa správa k jeho dcére. Na ukážku priniesol Hamletove listy, ktoré jej písal a čítal z nich vety s veľmi trúfalým obsahom. Pochválil sa kráľovi, ako zakázal Ofélii sa s ním stretávať a všetko mu o ich stretnutiach vždy porozprávať. Do dvorany vošiel Hamlet. Všetci odchádzajú, zostáva iba Polonius a začína sa s mladým princom zhovárať. Čím ďalej, tým viac sa presvedča, že Hamlet je šialený. Jeho reči sú zmätené, naráža na nečestnosť, chamtivosť a intrigy. Tvrdí, že Dánsko je väzenie.

Do hradu prišli potulní herci. Hamlet ich privítal, požiadal ich, aby zahrli obecenstvu hru Gonzagovo zavraždenie so zmeneným dejom. Hra mala naznačiť vraždu jeho otca, ktorú spáchal kráľov brat, terajší panovník Claudius.

Tretie dejstvo

V predsieni dvorany sa opäť stretli kráľovná, kráľ, sluhovia a dvorania. Prišla i Ofélia. Stále nepoznajú dôvod Hamletovho šialenstva. Chcú ho však ešte vyskúšať, preto sa skryjú za závesmi a v predsieni sa ostáva modliť Ofélia. Do dvorany vstupuje Hamlet a hovorí:

"Byť, a či nebyť - kto mi odpovie, čo šľachtí ducha viac: či trpne znášať strely a šípy zlostnej šťasteny, či pozdvihnúť zbraň proti moru bied a násilne ho zdoľať?"

Ofélia sa mu prihovára, vypytuje sa a Hamlet pochopí, že je to leš a preto správa sa ako šialený.

Vysmieva sa jej cnosti a posieľa ju s výsmechom do kláštora. Ostatní sú tiež presvedčení o chorobe princa a rozhodnú sa poslať ho preč z kráľovstva - do Anglicka.

Vo veľkej sieni na hrade je pripravené predstavenie.

Herci začali Nemohru. Na scéne ležal spiaci muž, ktorého iný muž usmrtil nakvapkaním jedu do ucha.

Žena mŕtveho plače, vrah ju utešuje, až nakoniec prijíma jeho lásku. Herci po tomto prologu zopakovali hru vo veršoch. Kráľ, veľmi bledý, sa odrazu postavil a tackavo opustil miestnosť. Hamlet je spokojný, to čo videl, potvrdilo slová Ducha. Už si je istý, že vrahom jeho otca je Claudius. I Horatius, ktorý mal za úlohu sledovať správanie kráľa počas hry, sa presvedčil, že kráľ je vrahom.

Hamlet je v spoločnosti svojich priateľov normálny, šialenstvo predstiera iba pred strýkom, matkou a ich blízkymi. Pod vplyvom divadelnej hry, takej podobnej činu, ktorý spáchal, hovorí:

"Môj ohavný hriech volá do neba!

Je na ňom starodávne prekliatie

- za bratovraždu! Nemôžem sa modliť,
bár po tom túžim, bár by som to chcel.

Hriech mocnejší je ako úmysel a
ako človek, čo dvom pánom slúžil,
len váham, komu prv mám vyhovieť,
a oboch zanedbávam. Keby táto
prekliata ruka od bratovej krvi
zhrubla, niet toľko dažďa na nebi,
čo zmije ju. A čomu slúži milosť?"

Len hriechu podívať sa do očí.

A modlitba má dvojnásobnú moc:

Buď chráni nás pred pádom, a ak sme padli,
vykupuje nás. Nesmiem vešať hlavu...

Zhrešil som. Bože, aká modlitba
ma spasí? Odpusť, že som podlo vraždil.

To nie je možné. Dosiaľ teším sa
tým výdobytkom, pre ktoré som vraždil,
korune, splneným snom, kráľovnej.

Dostanem milosť, ak sa nevzdám hriechu?"

Do miestnosti, v ktorej sedí zamyslený Claudius, vstúpi Hamlet. Vytasil meč a je v pokušení bodnúť nič netušiaceho kráľa, aby tak pomstil smrť svojho otca. Zaváhal, ale potom potichu odišiel. Nechcel sa stať vrahom. Rozhodol sa navštíviť matku, ktorá poňho poslala. Kráľovná sa dohodla s Poloniom, žu mu dovoľí schovať sa za závesom, aby sa stal svedkom jej rozhovoru so synom. Rozhodla sa dohovoriť princovi a presvedčiť ho, aby sa zmenil. Hamlet si pamätal slová Ducha, aby matku ušetril a neublížoval jej. Rozhodol sa, že jej neublíži mečom, ale bude ju trápiť slovami a rečami. Kráľovná bola pohoršená Hamletovým správaním a jeho výčitkami. Zrazu sa záves pohol a Hamlet doň zabodol svoju zbraň. Spoza ťažkého závesu vypadla pod Hamletove nohy Poloniova mŕtvola. Matka sa zhrozila:

"- Aký to nerozvážny čin!

HAMLET: Tak ako zabiť kráľa, milá mať, a jeho brata za muža si vziať."

Matka nemohla uveriť vlastným ušiam.

Hamlet jej rozpovedal, čo sa dozvedel od Ducha svojho otca a znova jej začal vyčítať sobáš s Claudiom. To presvedčilo kráľovnú o tom, že princ je šialený. Hamlet odišiel a so sebou odniesol i radcovu mŕtvolu.

Štvrté dejstvo

Kráľovná oznámila kráľovi, že Hamlet zabil Polonia. Ten sa neskýravl so svojim konaním a záhadne vysvetľoval, kde dal mŕtve telo. Kráľ si ho dal zavolať a rozkázal, aby ho odviekli na loď plávajúcu do Anglicka.

Ku kráľovnej sa dobýja Ofélia. Je akoby zmyslov zbavená, v rukách má lutnu, vlasy rozpustené až na plecيا. Spieva nezmyselnú pieseň. Zošalela, keď sa dozvedela o otcovej smrti. Potajomky sa vrátil jej brat Laertes z Francúzska. Obvinil kráľovský dvor z vraždy a priviedol na hrad aj pobúrený ľud. Žiada ho o rozhovor osamote. Claudius ho presviedča, že vrahom je Hamlet. Navrhol mu, aby vyzval Hamleta na súboj. Laertes sa rozhodol namočiť hrot kordu do jedu, a tak poistiť svoju pomstu.

Horatiovi doručili listiny pre kráľa, v ktorých Hamlet oznamuje svoj príchod.

Veľký rozruch vyvolala správa, že Oféliu našli utopenú v rieke. Vešala venčeky na stom nad riekou, konár sa zlomil a ju pohltila voda.

Piate dejstvo

Hrobári kopú hrob. Hamlet ich pozoruje. Vedľa neho stojí Horatio. Hrobár vykopal lebku a odhodil ju. Hamlet sa s ním začne rozprávať. Spýtal sa ho, či je ten hrob. Dozvedel sa, že mladej ženy, ktorá sa utopila. V reči sa zmienil aj o šialenom princovi Hamletovi, ktorý je v Anglicku, lebo tam nikomu nezavadzia. Lebka, ktorú vyhodil z hrobu, patrila Yorickovi - šašovi Hamletovho otca.

HAMLET: "Ach, beda, úbohý Yorick! Poznal som ho, Horatio - bol to nerpekonateľný vtipkár, človek s nesmiernou fantáziou. Koľkokrát ma nosil na chrbte! A teraz z neho ide strach. Žalúdok sa mi z toho dvíha.. Tu kdesi boli pery, ktoré som toľkokrát bozkával. Kam sa podeli tvoje úškľabky? Kotrmelce, pesničky, ohňostroj vtipov, pri ktorých sa celý stôl otriasal od smiechu? Neostalo ti vôbec nič, čím by si sa vysmial vlastným úškľabkom. Celkom si klesol na duchu. Zájdi teraz do komnaty urodzenej panej a povedz jej, že hoci by na seba dala prst líčidla, ani tak sa neubrání tejto podobe. Len ju rozosmej..."

Do cintorína sa blíži pohrebný sprievod s otvorenou trhulou mŕtvej Ofélie. Laertes od žiaľu skočil za sestrou do hrobu, aby sa s ňou rozlúčil. Kráľovná hádže do hrobu kvety. Hamlet vyšiel z úkrytu a skočil za Laertesom, ktorý ho obviní z trojnásobnej vraždy. Hamlet sa čuduje. Oféliu naozaj miloval a teraz za ňou úprimne žiali.

Na druhý deň Horatiovi vysvetlil, prečo sa vrátil.

Dostal sa totiž k listinám od kráľa, ktoré mali sluhovia odovzdať v Anglicku. Stálo v nich, aby Hamleta okamžite zabili. Vyrobil teda iné listiny a podvrhol ich sluhom namiesto pravých.

Laertes vyzval Hamleta na súboj a princ súhlasil. Pred súbojom sa Hamlet ospravedlnil súperovi hovoriac:

"Čo vykonal som

a čím saom vzbúril vašu česť a cit,

to - vyhlasujem - bolo šialenstvo,

Ublížil Hamlet Laertovi? Nie.

Ak Hamlet strail svoje vlastné ja

a v poblúznení blížil Laertovi,

to nebol Hamlet, nevie o tom nič.

Kto teda? Jeho ošial? Ak je tak,

aj hamlet patrí medzi ukrivdených

a šialenstvo je jeho nepriateľ.

Pred týmto zhromaždením popieram,

že som mal zlý úmysel

a odpusťte mi veľkodušne tak,

akoby som vyslal nadom šíp

a trafil brata.

Súboj začal a kráľ naoko podporoval Hamleta, na ktorého vsadil celé bohatstvo. Hamlet je spočiatku v boji úspešný a matka mu pripíja na zdravie a odvahu. Pije z pohára určeného pre Hamleta, do ktorého kráľ vhodil otrávenú perlu. Neskoro zakričal, aby nepila, víno bolo otrávené. O chvíľu padá na zem mŕtva.

Laertes ľahko zasiahol Hamleta. V sľboji si neskôr protivníci vymenili kordy. Keď Hamlet zraní Laertesu, ten sa prizná, že zomrú, on aj Hamlet, lebo kord bol otrávený. Donútia kráľa vypit' zvyšok vína a ten umiera otrávený vlastným jedom. Po ňom umrel Leartes, ale pred smrťou poprosil Hamleta o odpustenie. Hamlet pred smrťou prosí Horatia, aby všetkým vyrozprával pravdu o smrti členov kráľovskej rodiny. Keď na hrad prišiel víťazný Fortinbras, nájde samé mŕtvolu. Nemá pocit' šťastia zo svojho víťazstva a vydáva rozkaz, aby Hamleta vyniesli za dunenia sláv.

Francúzska literatúra

Poézia

- ◆ **Francois Villon (1432-1467)**
- ◆ francúzsky básnik
- ◆ narodil sa v Paríži, pochádzal z chudobnej rodiny .Žil bohémym a tuláckym životom opradeným mnohými záhadami .Pre menšie i väčšie priestupky ho niekoľkokrát súdili, väznili a vypovedali z Paríža
- ◆ v jeho básňach ožíva svet parížskych krčiem, spoločnosť neviestok, pijanov a dobrodruhov
- ◆ ostro sleduje sociálne otázky, vrúčne miluje život, túži po plnom a zmyslovom využití a odmieta stredovekú askézu
- ◆ zaradil sa medzi prekliatych básnikov ale iba svojím správaním , inak do tohto obdobia nepatrí

Tvorba:

Malý testament (Odkaz)

- ◆ zanechal všetko, čo mal – literatúru o živote vo veršoch
- ◆ 40 osemveršových strof
- ◆ ironizuje svoje ľúbostné sklamanie, vysmieva sa významným osobnostiam, provokuje strážcov verejného poriadku

Veľký testament (Záver)

- ◆ 2023 veršov
- ◆ s úsmevom, nostalgiou spomína na svojich kumpánov a príležitostné lásky; s výsmechom na tých, ktorí mu ublížili, ironicky a rezignovane uvažuje o smrti a umieraní
- ◆ básnik okrem svojho tela, nenávisti a lásky nemá nič, čo by odkázal
- ◆ vyrovnáva si účty so svetom a životom, obzerá sa za stratenou mladosťou a desí ho príznak smrti-ironizuje
- ◆ dielo ho predstavuje ako vnútorne krehkého človeka túžiaceho po láske a spravodlivosti, tragického a úprimného, ktorý svoje najtajupľnejšie city zahaluje plášťom ironie a výsmechom.

Próza

- ◆ **Francois Rabelais (1494-1553)**
- ◆ francúzsky prozaik
- ◆ bol mníchom, kňazom, lekárom
- ◆ ovládal gréčtinu, hebrejčinu, taliančinu, španielčinu, nemčinu

- ◆ vydával a redigoval právnické a lekárske spisy a dobrodružné knihy

Tvorba:

Gargantua a Pantagruel

- ◆ záplava rytierskych a dobrodružných románov ho inšpirovali na napísanie 5 dielnej satirickej epeje Gargantua a Pantagruel, je paródiou na rytierské romány a stredoveké eposy
- ◆ dielo je dobrodružný roman, inšpirovaný antikou
- ◆ menom Pantagruel v mystériách označovali malého zlatého človeka, ktorý trápil ľudí, sypajúc im v spánku do úst soľ, aby boli smädní
- ◆ námety: prevzatý z ľudových kalendárových kroník a povestí
- ◆ autor k ľudovému humoru pripája ďalšie komické prvky a súčasne kritizuje právne vedy a scholastické výchovno-vzdelávacie metódy
- ◆ vyjadruje sa o mnohých závažných otázkach, útočí na sorbonských teológov, lenivosť, mníchov, náboženské predsudky a povery
- ◆ hlavné postavy románu: **obri** => putujú po svete, stretávajú rôznych ľudí
- ◆ rámec románu tvorí história kráľovského rodu obrov – otca, syna, vnuka
- ◆ otec Grandgousier = predstavuje feudálne kráľovstvo a stredovek (je tučný, surový, nevzdelaný)
- ◆ syn Gargantua = zakladá opátstvo, kde v protiklade k stredovekému asketizmu pestuje kultúrnu slobodu a prirodzenosť
- ◆ vnuk Pantagruel = predstaviteľ renesancie – keď vyrastie, ide na cesty
- ◆ autor sa vysmieva z vtedajšieho Francúzska, z jeho ustanovizní, spoločenských stavov a výchovy
- ◆ útočí na katolícku Cirkev
- ◆ túžba po poznaní-voda

Talianská poézia

Epika

- ◆ **Dante Alighieri (1256-1321)**
- ◆ Jeden z najvýznamnejších predstaviteľov svetovej literatúry.
- ◆ Pôvodom florentský šľachtic. Bol na strane bielych guelfov, obhájcov mestských slobôd proti pápežovi Bonifácovi VII. Zúčastňoval sa na politickom živote mesta a od 15.6. do 15. 8. 1300 bol jedným z hlavných politikov.
V roku 1301 bol členom posolstva k pápežovi do Ríma. Za jeho neprítomnosti sa vlády vo Florencii zmocnila propápežská strana čiernych guelfov a Dante až do konca života zostal vo vyhnanstve, lebo hrdo odmietol amnestiu.
Zomrel a bol pochovaný v Ravéne.

Tvorba

- ◆ V prvom období jeho tvorby písal tzv. **sladkým novým štýlom** (dolce stil nuovo).
- ◆ Napísal **Nový život** - milosrdné básne komentované prózou, denník svojej platonickej lásky k Beatrici „ušlachtelej panej“.

- ◆ Z básní , ktoré neboli pojaté do diela Nový život, sa odlišuje od sladkého nového štýlu päť **kanzón**(svätská pieseň). Pre ich drsný štýl - ospevujú **Pietru = kameň**.
- ◆ Nedokončené zostalo dielo **Convivio= hostia**. Obsahuje filozofické kanzóny, ktoré sú opäť komentované prózou. Dokazuje vhodnosť talianskeho jazyka na vyjadrenie náboženských a filozofických tém.
- ◆ Nedokončené zostalo aj dielo **Devulgari eloquentia**(O ľudovej reči) so zaujímavým delením taliančiny na 14 dialektov , ktorých syntézou mal vzniknúť literárny jazyk=tzv. **illustre vulgare**.
- ◆ V latinskom traktáte **O jedinej vláde** dokladá myšlienku o nezávislosti cisárskej moci na pápežovi a vytvára obraz univerzálnej monarchie.
- ◆ Hlavným dielom , je didaktoko - alegorický epos **BOŽSKÁ KÓMÉDIA** (Commedia t.j. dielo so šťastným koncom , prívlastok božská poprvýkrát použil Boccacio) .

TÉMA: Básnik poukazuje na ťažkosť posmrtného života a na túžbu dostať sa do Raja.

IDEA: Dante poukazuje na osudy ľudí na druhom svete po požitkami premrhanom živote na zemi. Upozorňuje nás na kresťanský život.

KOMPOZÍCIA: Má 3 časti : Peklo , (sprievodcom je *Vergilius*)
 Očistec (sprievodcom je *Vergilius*)
 Raj (sprievodkyňu mu robí *Beatrice*
 a sv. *Bernard*)

Dielo má 100 spevov (3×33 spevov + 7 hriechov)

HLAVNÉ POSTAVY:

Autor - stelesňuje hlavnú postavu. Dante ako autor rozhoduje, kto je v pekle, kto v raji.

Stavia sa tým do pozície Boha samého. Stotožňuje sa s ním ,čo bolo dovtedy neprístupné.

Trpiace duše ho naplňajú hlbokým súcitom. Predstavuje celé ľudstvo.

Keďže Boha chápe ako slnko, prekračuje hranice stredoveku

Vergilius-Antický básnik sprevádza básnika po pekle a objasňuje mu, za čo tu hriešnici trpia.Predstavuje rozum.

Beatrice -symbol krásy,láska,náboženstva

+sv *Bernard*- symboly nadpozemskej dokonalosti a Božieho zjavenia,

Beatricine slúžky, strážca podsvetia a duše v očistci

BÁSNICKÉ PROSTRIEDKY:

Básnik používa mnoho prirovnaní, metafor,využíva aj inverziu. Pomerne často používa epiteton. Rým je striedavý.je písaná v tercínach

POUČENIE:

Pokiaľ si svoj život na zemi premárnime v pôžitkoch a smilstve, po smrti si budeme užívať len bolesť.

DEJ:Dej sa odohráva počas troch dní-Zelený Štvrtok,Veľký Piatok a Biela Sobota.

Predspev:

Na Danteho blúdiaceho v lese útočia tri šelmi (symboli smyselnosti,pýchy a lakomstva), ktoré mu bránia vystúpiť na slneční vrch .Zrazu pred ním stojí jeho najobľúbenejší básnik Vergílius,vyslaný jeho mŕtvou milenkou Beátrice. Zaháňa šelmy a poskytuje mu jediné východisko: zostup do pekla a stúpanie očistcom k raju. Dante nemá inú možnosť,musí ísť strmou cestou za Vergíliom,keď nechce zomrieť.Má

sa presvedčiť, že peklo naozaj existuje. Je pod severnou pologoulou Zeme a klesá do stredu Zeme v podobe obrovského kráteru.

Peklo:

Zreteľne a dramaticky sú tu ukázané muky odsudzcov k večnému zatrateniu. Dante sa stretáva hovorí s priateľmi i odporcami, vladarmi či filozofmi. Tí sú trestaní podľa veľkosti viny v deviatich stupňovitých kruhoch, v ktorých sú duše odsúdené podľa povahy svojich hriechov- čím bližšie k stredu, tým ťahšie previnenie. Sú tu kruhy pre nepokrstených (Limbus), zmyselné, pôžitkárov, lakomcov a rozhadzovačov, kacírov, neveriacich, násilníkov, pre ľudí pomstichtivých a podvodníkov či zrádcov. Napríklad pôžitkári sú týraní prívalmi snehu a krup, násilníci v krvavej rieke. Uprostred pekelných muk a trestov zaujme básnika tragický príbeh milencov Paola a Francesky, ktorí zhrešili svojou láskou. Postupné zastavenia vedú na dno pekla ku zamrznutému satanovi. Dante tam umiestňuje zradcov Judáša a Bruta.. **AUTOR POUŽÍVA HYPERBOLU, HOVOROVÝ JAZYK KTORÝM UMOČŇUJE OBRAZ**

Očistec:

Po tom, čo Dante s Vergíliom opustili peklo, sa dostali do očistca. Na začiatku prehovorí zo strážcom Očistca a ten mu dovolí putovať ďalej. Cestou Dante stretáva mnoho známych i neznámych duší a tí mu hovoria svoje osudy. A keďže vedia, že sa Dante ešte vráti na zem, hovoria mu, aby upozornil svojich blízkych tam dole a vyrozprával im, aké je to na Druhom svete zlé. Po dlhšom putovaní sa dvaja druhovia dostanú do zástupu, odkiaľ sa vymotali len pomocou a sľubov. Keď si konečne sadnú, premôže ich spánok a anjel ich odnesie pred brány Očistca. Po prekročení brány nevie, ako ďalej, preto sa začne modliť. Na jeho prosby odpovie anjel a ukáže im cestu. Dante prirovnáva cestu cez Očistec k ceste na veľkú horu – čím viac kráčajú, tým sa im kráča ľahšie. Cestou natrafia na mnoho tieňov a dozvedia sa od nich svoje osudy. Stretli sa napríklad s Antogónou, Isménou a inými známymi postavami z histórie.

Raj

Básnik často myslí na Beatrice a na ich vzájomné stretnutie v Raji. Dante sa s Beatrice stretne na konci putovania. Vtedy sa Vergílius od Danteho oddelí, ktorému následne chýba. Na konci svojho putovania sa Dante dostane k rieke Léthe, z ktorej sa napije, a tým sa mu odpustia hriechy. Potom môže básnik konečne putovať do vytúženého Raja.

„Z presvätých vln som sa vrátil čistý, aby som mohol stúpať medzi hviezdy“

Dômyselná štruktúra eposu, opierajúca sa o geocentrický svetový názor, umožnila Dantemu strhnúť všetky stredoveké poznatky.

Dielo je tiež **kalogagatiou**-to jest oslavou krásy tela, duše a tela.

Púť záhrobím symbolizuje ľudský život od prvotného hriechu po vykúpenie, stretnutia s výraznými postavami hriešnikov a blažených slúžia čitateľovi ako príklady, ako žiť, aby dosiahol večnú blaženosť.-tým je dielo stredovekého rázu.. Pričom raj už má renesančný charakter

Dokonalosťou verša a názornými metaforami, ktorými Dante vyjadril aj abstraktné pojmy, pôsobí dielo na všetky vrstvy čitateľského publika dodnes a zostáva zdrojom inšpirácie pre svetovú kultúru.

Lyrika

♦ Francesco Petrarca

- ♦ Autor sa stal vzorom pre európsku lyriku- najvýznamnejší lyrik latinskej renesancie
- ♦ básnik a učenec pokladaný za otca humanizmu.
- ♦ študoval právo a teológiu, prijal nižšie kňazské svätenie

Tvorba:

Spevník (Sonety pre Lauru)

- ◆ verše v ľudovom jazyku , je písaná v toskánčine
- ◆ Zbierka obsahuje 366 básní venovaných celoživotnej láske k Laure
- ◆ Zbierka je rozdelená do 2 častí: *Na Laurin život;*
Po Laurinej smrti
- ◆ Do ľúbostných veršov vkladá životné pocity, v ktorých prevláda melanchólia a smútok, únava zo života (láska je uňho bolestný cit, do ktorého sa vlieva utrpenie ľudského údely, protirečenia ľudskej existencie)
- ◆ Spisovateľ v tomto diele opisuje lásku k žene, ktorá trvá 21 rokov – v úvode diela verí, že na svete je veľa ľudí, ktorí zažili rovnakú trýzeň lásky ako on; žiada ich len o súcit, ale aj odpustenie. Je to kontemplatívne dielo.
- ◆ **V 1. časti** sa vracia do svojej mladosti, keď vystupoval ako chladný a tvrdý muž; pred láskou sa chránil hradbami, ale jeden Amorov šíp prešiel cez pevné hradby a zasiahol ho priamo do srdca; spočiatku si nechce pripustiť lásku k Laure, uniká pred ňou, tým sa chce vyhnúť trápeniu; najskôr sa mu Laura javí ako samolúba a hrdá žena; varuje ju pred Narcisovou smrťou; opisuje svoje trápenia z lásky; spomína na bezsené noci, v ktorých túžobne oplakával svoju lásku; Lauru vyzdvihuje nad všetky ženy; ospevuje jej chôdzu, ktorá mu pripomína trepotanie krídel a anjelský let; opisuje krásu jej čela, vlasov a nevinný pohľad jej očí; videl v nej nebeský zjav a živé slnko; až neskôr si všimne, že Laura jeho lásku opätuje
- ◆ **Po Laurinej smrti** stratil zmysel života a chuť žiť, lebo si so sebou zobrala kľúč od jeho srdca; ženy, ktoré by ho mohli vziať do náruče mu pripadajú ako ukrutné a zlé šelmy; i po 10 rokoch po jej smrti stále za ňou žiali; preto túži odísť za svojou milou, ktorú všade vidí
- ◆ **V závere diela** sa karhá za svoj život; až neskôr chápe jej zdržanlivosť a odmietanie; prosí Pána, nech ho spasí pred zatratením, lebo pozná a ľutuje svoje hriechy
- ◆ -stredoveké myšlienky

Talianská próza

- ◆ **Giovanni Boccaccio (1313-1375)**
- ◆ Autor je zakladateľom talianskej renesančnej prózy.
- ◆ Giovanni Boccaccio je predstaviteľ ranej renesancie, narodil sa v Paríži a pochádzal z florentskej meštianskej rodiny. Bol klerikom, venoval sa obchodu, načas i diplomacii, predovšetkým však literatúre. Priatelil sa s Petrarcom

Tvorba:

Dekameron

- ◆ Boccacciov Dekameron je klasické dielo renesančnej literatúry.
- ◆ Dekameron je grécke slovo. Znamená časový úsek desiatich dní, desať denníkov lásky. V prešmyčke slova Decamerone sa skrýva bližší názov : De amore n. c., De amore novellae centum, sto noviel o láske. Tak totiž nazval Dekameron prvý odpisovateľ Mannelli v roku 1384, Boccacciov súčasník. V slove Dekameron je teda skrytý skutočný názov knihy. Tento podtitul je veľmi pravdepodobný. Boccaccio ako všetci učenci a básnici humanizmu mali veľkú záľubu v slovných hrách a inotajoch každého druhu.

- ◆ Dekameron je cyklus sto noviel, ktoré si rozoráva po desať dní desať mladých ľudí (7 dievčat a 3 mládenci) vo vilke na florentskom vidieku, kde sa uchýlili, aby v zábave a speve vyčkali vyčíňanie moru v roku 1348.
- ◆ Je to vrcholné dielo európskej novelistiky
- ◆ Nájde tu príbehy smutné, tragické, ale vo väčšine prípadov sú veselé a vtipné, plné jemného, občas aj štipľavého humoru. Každá novela niečím zaujme a pobaví, niekedy sa v nej skrýva i ponaučenie
- ◆ Autor kritizuje pokrytectvo, hlúposť, tmárstvo a do popredia stavia lásku k žene
- ◆ Dielo má výchovný didaktický charakter

TÉMA

1. deň – ľubovoľná
2. deň – o ľuďoch, ktorých postihli rôzne nehody, ale nakoniec to s nimi dopadlo dobre
3. deň – o ľuďoch, ktorí svojou obratnosťou dosiahli to, po čom najviac túžili alebo o čo predtým prišli
4. deň – o nešťastne končiacich láskach
5. deň – o milencoch, ktorých láska po útrapách a strastiach šťastne skončila
6. deň – o ľuďoch, ktorí sa stali terčom nejakého vtipu, oni ho však odrazili pohotovou odpoveďou, alebo sa vyhli strate, nebezpečenstvu či hanbe
7. deň – huncútstva, ktorými ženy obalamutili svojich manželov
8. deň – o figliarskych kúskoch, ktoré denne vystrája žena mužovi či muž žene
9. deň – ľubovoľná téma
10. deň – o ľuďoch, ktorí vykonali niečo šľachetné alebo úchvatné vo veciach lásky a iných

IDEA

Autor poukazuje na schopnosť mladých ľudí prekonať strach pred nákazou morom. Aj v tých časoch sa dokázali odreagovať a zabaviť, pričom zabúdali na strach. V samotných poviedkach odhaľuje skorumpovanosť a zvrhlosť cirkevných hodnostárov a uprednostňuje pozemské hodnoty. To je jeden zo znakov humanizmu a renesancie. V zbierke tiež nájdeme problém vtedajšej doby, ktorým boli nechcené manželstvá a následná nevera. *Láska sa stáva hlavným zdrojom ľudských radostí, ale aj žiaľu a je hybnou silou života.*

KOMPOZÍCIA: sto noviel (z gréc. deka = desať; hemera = deň) – rozpráva si ich 7 dievčat (Pampinea, Fiammetta, Filomena, Emilia, Lauretta, Neifile, Elissa) a 3 chlapci (Panfilo, Filostrato, Dioneo)

DEJ: Desať florenských mladých ľudí (Pampinea, Fiametta, Filomena, Emilia, Lauretta, Neifile, Elissa, Panfilo, Filostrato, Dioneo) opustilo Florenciu zo strachu aby sa nenakazili morom. Všetko to začalo v chráme Santa Maria Novella, kde sa stretlo sedem dám, ktoré začali uvažovať o tom, že by bolo dobre, keby odišli na vidiek. Hlavným dôvodom bol mor, ktorého sa všetci báli a chceli znížiť riziko nákazy a popritom sa aj odreagovať pobytom na vidieku. Na prežitie potrebovali aj mužov a tak po vážnej porade prizvali troch mládencov, ktorých dobre poznali. Títo mládenci dvorili niektorým z týchto dám. Naplánovali si cestu, šli sa zbalit' a zanedlho vyrazili. Rozhodli sa pre vidiecke sídla, ktoré boli pohodlné a kde mohli relaxovať. Keď dorazili na určité miesto, služobníctvo, ktoré si zobrali so sebou, vybalilo veci a naši hrdinovia sa šli zabávať. Pri tomto spoločnom nažívaní včas zistili, že je

potrebné ustanoviť niekoho, kto by to všetko riadil. Dohodli sa, že si zvolia kráľa, ktorý bude rozhodovať na akom mieste sa budú zdržiavať, čo budú robiť počas dňa a veľa iných vecí. Ako prvú kráľovnú si zvolili Pampineu, ktorá bola najstaršia zo žien. Tá navrhla, aby si vždy popoludní, keď je vonku príjemne rozprávali príbehy. Dohodli si čas, kedy sa to bude konať a kráľ, ktorého si volili večer, určil tému príbehov na nasledujúci deň. Niekedy sa kráľ, ktorý vládol vždy jeden deň, rozhodol, že zmenia miesto pobytu. Za týchto desať dní, ktoré sa nachádzali mimo mesta, zmenili polohu asi dvakrát. Posledný deň vládol Panfilo, ktorý určil tému rozprávania o ľuďoch, ktorí vykonali niečo šľachetné alebo sa skvele zachovali vo veciach lásky alebo aj iných veciach. Aj táto téma dokazuje, že títo ľudia boli mladí a skoro všetky témy sa točili okolo lásky a trampotách, ktoré sú s ňou späté. Po desiatom dni sa vrátili domov a v kostole Santa Maria Novella sa rozchádzajú, každý za svojou zábavou.

MYŠLIENKA: Priateľstvo je najsvätejšia vec a zaslúži si nielen osobitú úctu, ale aj veľkú chválu. Priateľstvo je matkou štedrosti a počestnosti, sestrou vd'aky a súcitu, nepriateľom závidi a lakomosti. Priateľstvo nikdy nečaká na prosby, vždy je ochotné čestne vykonať všetko, čo si ten druhý želá.

Španielská literatúra

- ◆ **Lope de Vega (1562–1635)**
- ◆ Zakaldateľ najpopulárnejšieho žánru v Španielsku –komédie.
- ◆ Písal hry-náboženské, historické, komédie
- ◆ V komédiach zobrazoval svoju súčasnosť

Tvorba:

- ◆ **Záhradníkov pes**
 - ◆ **Učiteľ tanca**
- } rieši v citové a morálne konflikty

- ◆ **Fuente Ovejuna (Ovčí**
- ◆ Historická dráma z nár
v dedine Fuente Ovejuna
- ◆ Toto dielo má **unanimis**

liakov proti panskému násiliu

Miguel De Cervantes Y Saavedra (1547-1616)

- ◆ Vrchol španielskej literatúry
- ◆ Bol španielsky prozaik, básnik, dramatik, novelista a románopisec.
- ◆ Vyrastal ako syn felčiara v chudobnej zemianskej rodine. Študoval v Madride, odkiaľ odišiel do Ríma.
- ◆ Roku 1570 vstúpil do španielskeho vojska..
- ◆ Po návrate do Španielska žil až do smrti v ustavičnej núdzi a biede. Zamestnal sa ako vojenský komisár pre zásobovanie a vyberač daňových nedoplatkov. V roku 1602 ho uväznili pre chyby v účtoch a dlhy. Svoju hmotnú núdzu sa pokúšal vyriešiť literárnou tvorbou. Predpokladá sa, že práve, v sevillskom väzení vznikla prvá časť diela Dômyselný rytier Don Quijote de la Mancha.

TVORBA

Dômyselný rytier Don Quijote De La Mancha

- ◆ V diele môžeme nájsť autobiografické prvky - autor sa na mnohých miestach so svojou povahou stotožňuje so svojou hlavnou postavou .
- ◆ Zosmiešňuje populárne rytierské romány
- ◆ Autor dáva do konfliktu dva svety: **svet ideálov**
svet skutočnosti
- ◆ Autor využíva satiru, humor, kritizuje feudálny stredoveký svet a bojuje za ideálny humanizmus
- ◆ Námet prevzal z rímskej komédie od **Plauta-Pseudolus**, z ktorej prevzal princíp: ***Sluha je múdrejší ako jeho pán***

TÉMA:

Don Quijote a Sancho Panza sa spolu vydajú za dobrodružstvami. Napriek tomu, že pochádzajú z rozdielnych vrstiev a majú protikladné povahy rozumejú si a vzájomne sa dopĺňajú. Don Quijote vďaka svojmu bláznovstvu môže vyslovovať nahlas svoje názory na spoločnosť a jej chyby. Odsudzuje ich a snaží sa ich napraviť.

FORMA: dobrodružný román

CHRONOTOP: Dej románu sa odohráva v 17. storočí. v Španielsku v dedine zvanej Mancha a v jej okolí.

DEJ:

Alonso Quijano žil v dome spolu so svojou neterou a gazdinou. Svoj voľný čas trávil čítaním rytierskych románov. Bol z nich taký pobláznený, že sa rozhodol stať rytierom a vydať sa na dobrodružnú výpravu. Najprv si zmenil meno na Dona Quijota De La Mancha a za dámu svojho srdca si zvolil Aldonzu Lorenzovu, chudobné dievča z vedľajšej dediny, ktoré premenoval na Dulcineu z Tobosa. Potom si vyčistil zbroj čo mu ostala po pradedoch, a svojho starého koňa chudého ako trieska pomenoval Rocinant. Keď bolo všetko pripravené, vybral sa pred úsvitom na svoju prvú výpravu, pretože na svete je toľko neprávosti, ktorú musí odstrániť. Takto sa začína dobrodružstvo odvážneho rytiera, dobrodruha, ktorý vidí vo všetkom spojitosť, s tým čo čítal vo svojich románoch. Hneď ako uvidel krčmu, predstavil si hrad so štyrmi baštami, padacím mostom a hlbokou vodnou priekopou. V tomto „hrade“ požiadal krčmára, aby ho pasoval na rytiera. Krčmárovi sa ten nápad zdal dosť smiešny, ale nakoniec naň pristúpil, aby sa aspoň pobavil.

Neskôr si našiel aj zbrojnoša Sancha Panzu, sedliaka, ktorý sa vyznal v knihách. Don Quijote mu prisľúbil vládu nad ostrovom, ktorý on ako rytier získa svojou statočnosťou a silou. Spolu sa vybrali na dobrodružnú výpravu. Po istom čase sa dostali k veterným mlynom. Don Quijote však nechcel Sanchovi Panzovi uveriť, že to nie sú obri, ale veterné mlyny. Zaútočil na ne a skončil so zranením, ktoré mu spôsobil jeden z mlynov. Celého domláteneho ho verný služobník Sancho odviezol do krčmy, o ktorej si Don Quijote opäť myslel, že je to hrad a škaredú krčmárovu dcéru pokladal za najdokonalejšie stvorenie na svete. Nakoniec sa kvôli nej aj pobil. Don Quijote sa chcel vyliečiť z utržiených zranení a rozhodol sa

pripraviť liek, o ktorom čítal v jednom zo svojich románov. Pripravil ho a vypil. Prišlo mu však z neho hrozne zle. Pri odchode z údajného hradu Don Quijote zistil, že ten jeho hrad je v skutočnosti len obyčajná krčma. Nechcel zaplatiť podľa zákona rytierov, hovoriaceho, že nemusia v krčme nič platiť. Samozrejme, že ani jeho sluha Sancho nezaplatil, a tak ho ľudia z krčmy zmlátili.

Na ďalšej výprave zbadal Don Quijote v diaľke človeka, ktorý mal na hlave podľa neho vzácnu Mambrinovu prilbu. V skutočnosti to bol holič, ktorý si dal na hlavu holičskú misku, aby sa ňou uchránil pred dažďom. Don Quijote si zaumienil dostať tú prilbu a zaútočil na holiča. Ten sa od strachu tak rozbehol preč, až mu z hlavy miska spadla. Don Quijote si ju nasadil na hlavu a hoci sa mu zdala trocha čudná, stále si myslel, že je to Mambrinova prilba.

Po tomto dobrodružstve pokračujú ďalej v ceste a Don Quijote sa rozhodne trýzniť sa kvôli vymyslenému odmietaniu jeho dámy Dulciney. Sancha pošle s listom, ktorý mu zabudne odovzdať za ňou. Sancho si až v dedine, z ktorej obaja pochádzajú uvedomí, že list nemá pri sebe. Tu stretne farára a holiča, ktorí vedú o bláznovstve Dona Quijota. Klamstvom, prezlečením za princeznú, ktorá potrebuje pomoc, a jej sluhu privedú Dona Quijota až domov. Ten však po čase aj so Sanchom z domu utečie. Na svojich ďalších cestách stretli vojvodu a vojvodkyňu, ktorí počuli o Quijotovom bláznovstve a chceli sa na ňom zabaviť. Pozvali ho na svoje panstvo a zo Sancha urobili vládara. Pred tým, než sa ujal svojho ostrova, mu Don Quijote dal niekoľko múdrych rád pre dušu (napr. aby sa nenechal ovplyvniť pri rozhodovaní ženskou krásou, ale aby bol zhovievavý voči slzavým výpovediam) a niekoľko rád pre telo (napr. aby si strihal nechty, lebo dlhé sú dôkazom namyslenosti a pýchy). V tejto pasáži sa prejavuje Quijotova múdrosť napriek svojmu bláznovstvu má správne myšlienkové pochody a jeho rady sú ušľachtilé a ľudské.

Sancho ako vládár v namáhavých skúškach obstál vynikajúco. Vladárenie sa mu zdalo ako veľmi príjemná a zábavná vec, ale o opaku sa presvedčil pri večeri, keď sa ani nemohol dosýta najesť, pretože mu doktor Bumbaj zakazoval jedlo, ktoré škodí zdraviu a na jedenie mu ostala iba zelenina a ovocie. V jednu noc Sanchovi poddaní zinscenovali útok nepriateľa na ostrov a keďže Sancho predtým nikdy nebojoval, skončil celý dolámaný. Po tejto skúške vládár uznal, že pre niečo takéto on stvorený nie je a že odstúpi z funkcie a vráti sa k Donu Quijotovi. Vrátil sa k nemu a spolu opustili panstvo vojvodu a jeho manželky.

Vydali sa do Barcelony. Tam sa Don Quijote stretol v boji s Rytierom bielej luny, čo bol vlastne prezlečený bakalár, ktorý chcel svojmu krajanovi pomôcť. Don Quijote prehral a jeho trestom bol návrat do rodnej dediny. Musel sa teda na jeden rok vzdať rytierstva.

Onedlho po návrate sa Don Quijote de la Mancha ocitol na smrteľnej posteli. Až teraz po 6 dňovej horúčke zistil, že nie je rytierom, ale len bláznom zvaným Alonso Quijano, ktorého všetky zážitky boli len obyčajnými bláznovstvami. Dá si zavolať kňaza, aby sa vyspovedal a pisára, aby napísal testament. Stálo v ňom, že ak sa jeho dcéra vydá za človeka, ktorý má rád rytierske romány, bude jej odoprený celý diel dedičstva. Po týchto slovách umrel navonok porazený, ale veľkosťou ducha zvíťazil. Sansón Carrasco, bakalár, na jeho náhrobný kameň napísal tieto slová:

Tu slávny, mocný šľachtic odpočíva,
čo strašná odvaha ho zdobila,
že dodnes jeho pamiatka je živá.
Ani smrť nad ním nezvíťazila,
hoci už, rytier, v tesnom hrobe býva.

On mimo sveta staval si svoj cieľ,
preto sa správal ako pochábel',
no napriek obmedzencov tupej reči
o jeho šťastí táto pravda svedčí:
žil ako blázon, ale múdry umrel.

HLAVNÉ POSTAVY:

Don Quijote De La Mancha

- ◆ vysoký, chudý rytier s hrdzavým brnením nesúci sa na zdochýnajúcom koni. Je postavou s veľmi zložitou povahou, kombináciou blázna a nadmieru múdreho človeka.
- ◆ Tieto jeho navonok protikladné vlastnosti sa v románe prelínajú a vzájomne dopĺňajú. Jeho myseľ sa vďaka čítaniu rytierskych románov pomätie. Napriek tomu musíme obdivovať jeho životnú energiu a ušľachtilé ľudské vlastnosti.
- ◆ Je rojko, ktorý mravnosťou vysoko prevyšuje svoje okolie, bojujúcim za nastolenie pravdy a spravodlivosti aj za cenu ponížujúcich porážok a trpkých neúspechov. Sám seba nazýva Rytierom smutnej postavy a práve tieto slová ho v celej jeho podstate vystihujú.

Sancho Panza

- ◆ je opakom Dona Quijota.
- ◆ Tlstý sedliak, ktorý sa po dlhom presviedčaní Dona Quijota rozhodne opustiť svoju rodinu a stane sa Quijotovým zbrojnošom. Na svojom oslíkovi s ním odchádza za dobrodružstvami, od ktorých si sľubuje hlavne veľké bohatstvo, ktoré mu Don Quijote nasľuboval. Svojho pána počúva na slovo. Má zdravý sedliacky rozum a chrlí zo seba množstvo porekadiel a prísloví. Je materialisticky založený a uvažuje triezvo.
- ◆ V podstate je dobrým človekom. V závere ostáva s Donom Quijotom nie kvôli bohatstvu, ale kvôli priateľstvu a dôvere k nemu. Aj keď sa Donu Quijotovi vráti zdravý rozum
- ◆ Sancho už ostáva poznačený jeho donkichotstvom .

IDEA: Autor sa vyjadruje v diele k otázke poznania sveta, poslania cirkvi, zmyslu ľudskej existencie, slobode človeka a budúcnosti ľudstva, stavia do konfliktu ideál a skutočnosť. Zobrazuje márnosť večného boja človeka s veternými mlynmi. Nech sa snaží akokoľvek, jednotlivec nie je schopný sám vyriešiť problémy spoločnosti.

GENERAČNÝ PROBLÉM:

- ◆ V prvom rade ho predstavuje neustály vplyv spoločnosti, kníh i multimédií na človeka.
- ◆ Ďalšou interpretáciou je možnosť chápania jednotlivca, ako skupiny snažiacej sa získať odpoveď na otázku existencie, či o nastolenie spravodlivosti.
- ◆ Neschopnosť tu neznamená len to, že je niečo zložité, alebo že sa niečo nedarí. V prvom rade predstavuje neexistenciu riešenia a odpovede.
- ◆ Dômyselný rytier Don Quijote De La Mancha bol napísaný v prvej polovici 17. storočia. Ľudia vtedy nevedeli, aká je ich budúcnosť, nepoznali podstatu bytia ani riešenie globálnych problémov.